

Pastor Henrik Kampmann (1750-1828) og pastor Rasmus Aagaard (1777-1857)

To præster, der gjorde Farum præstegård til et kulturelt samlingssted i en periode, hvor oplysningstiden, landboreformerne og det lokale styres indførelse betød meget for udviklingen i Farum.

Landsbypræsterne var ikke blot sjælesørgere, men også kongelige embedsmænd, der havde ansvaret for undervisningen og sognebørnenes

moralske adfærd. Efter

landsbyfællesskabets ophør blev der

indført et nyt lokalt selvstyre, hvor

præsten og de største gårdmænd deltog. I

1803 stiftedes fattigkommissionen og i

1809 skolekommissionen, som begge

havde sognepræsten som født formand. I

1841 kom den kgl. Anordning om

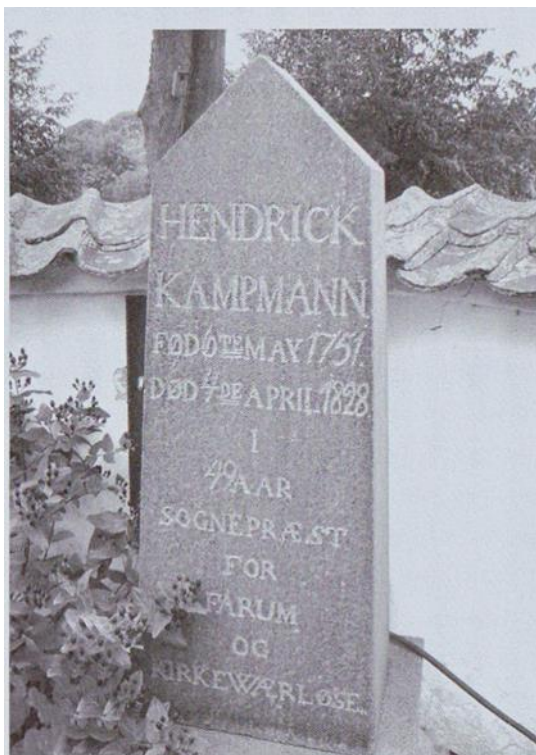
kommunalt selvstyre på landet, og der

blev valgt et sogneforstanderskab- stadig

med præsten som formand. I 1868

indførtes sogneråd, og præstens politiske

rolle var hermed udspillet.

Henrik Kampmann – præst i Farum Sogn 1779-1828 i oplysnings- og reformtiden.

Henrik Kampmann blev cand. theol. i 1773 og blev ansat som privatlærer for kammerherre P.F. Suhms søn. P.F. Suhm tilhørte kredsen af betydningsfulde intellektuelle, der i oplysningstidens ånd ivrigt diskuterede oplysning, frihed og retfærdighed – også for bondestanden. P.F. Suhm stod sammen med rektor for Efterslægstens Skole, Edvard Storm og universitets rektor, Knud Lyne Rabæk, bag den kreds, der rejste Frihedsstøtten. Disse personer blev Henrik Kampmanns venner. Da P.F. Suhms søn døde i 1778, blev Henrik Kampmann sognepræst i Farum, hvor han ofte fik besøg af sine venner fra København. I præstegården blev samtidens vigtigste emner diskuteret, og ideerne fra Paris og København blev således også hørt i Farum, hvilket må have fået en betydning for pastor Kampmanns virke her.

Præsten har uden al tvivl ladet sig påvirke af oplysningstidens tanker om mere lærdom til bondestanden. En lærdom, den enkelte selvejer skulle bruge i driften af gården og senere i 1800-tallet også som borgere, der blev inddraget i det lokale selvstyre. Vi har kendskab til skolegangen i Farum, da biskop Balle kom på visitatsbesøg 5 gange, imedens Henrik Kampmann var præst: 1783, 1787, 1793, 1799 og 1805. Af visitatsbøgerne fremgår det, at biskop Balle var meget tilfreds med Henrik Kampmanns virke. Biskoppen var en grundig herre, der afsatte 5 timer til kirkevisitats, hvor han først hørte præsten prædike, inden han selv tog over. Så begyndte den egentlige overhøring af de unge, der måtte vise, hvordan det stod til med læsning samt kendskab til bibelhistorie og salmer, og til slut skulle såvel præst som degn overhøre de unge, så biskoppen kunne vurdere deres evner heri.

Biskop Balle var tilfreds hver gang og skrev således i 1787: *"I Farum maatte jeg billigen glædes over Ungdommens fremgang. Den svarede herlig og med sund Forstand og med megen Færdighed. Ikke én eeneste Svag kunne jeg opdage deribland"*. Dagen efter kom biskoppen på besøg i Rytterskolen: *"I Farum Skole, som var proppet fuld af Børn, læste de alle meget færdig og tydelig i Bog. Selv kunde de slaae op i Bibelen saavel som i andre Bøger efter Sidetal, hvor det skulle være og strax læse. Børnelærdommen vidste de at giøre Rede for med god Forstand. I Bibelhistorien vare de velbevandrede. Deres Adfærd skal være høvisk og takkelig. Men Sognepræsten, den brave Her Kampmann holder dem ogsaa ved sit idelige Tilsyn i bestandig Orden og Virksomhed. Skoleholder Siøe er en smuk og pyntelig Mand, flittig i sit Kald og vel øvet i at catechisere"*.

Ved Balles sidste besøg i 1805 var begejstringen stor, da de nye ideer om undervisning, der skulle blive udmøntet i skoleloven af 1814, allerede kunne ses i Farum: *"Alle børn var mødt op og var i det store og hele meget dygtige til såvel læsning som bibelhistorie og havde lært mange salmer, som de sang smukt."* Men det nye var: *"En Deel skriver. Regning er begyndt. Nogle vidste Beskeed på Landkortet over Fædrenelandet. Den værdige og duelige Skolelærer Msr. Leth fortæner al Opmuntring og Høvyagtelse. Gud velsigne ham"*. Vi ved også fra brevvekslingen mellem Henrik Kampmann og et af sognebørnene Poul Edvard Rasmussen, at pastor Kampmann læste bøger om udskiftningen og den nordsjællandske landalmue, da han bad P. E. Rasmussen om at skaffe sig disse bøger, når han var i København.

Han var også selv interesseret i landbrug og gik op i præstegårdens drift, hvilket fremgik af de breve, som han sendte til P.E. Rasmussen. I et brev fra 19. maj 1797 forklarede han, hvorfor han ikke kunne aflevere mere halm til en hr. Weber inden i byen: *"men Aarsagen, hvorfor ieg ikke tilforn har givet Dig Svar paa dine Opfordringer, er denne, at ieg troede der maaske kunde være noget på et Stænge, som vi ikke kunde komme forend nu; men der er intet: alting er for længe siden opædt og fortæret af Kreaturerne, eller lagt på Taget, og anvendt hvert straa, saa at ieg ikke kan tiene med det allerringeste. Saadant indtræffer hvert Foraar, allerhelst med en Slags Sæd, hvoraf man kun faar lidet. Om man endog lagde nogle Knipper hen for at giemme, saa blev de opædt af Rotter og Muus"*. Sin viden om vejr og landbrug har han kunnet bruge i sine prædikener om søndagen eller på det efterfølgende kirkestævne, hvor alle sognets indbyggere havde pligt til at møde op.

Meget tyder på, at pastor Kampmann var en vellidt præst, da han ikke blot beskæftigede sig med de åndelige og boglige sysler, men også tog sig af sognebørnenes mere jordnære problemer. Da han havde embedet i 49 år, nåede han at døbe, konfirmere, vie og begrave mange og fulgte sognets beboere fra generation til generation. Det var ham, man kom til med både sine sorger og bekymringer ved dødsfald og sin glæde ved dåb og vielse. Da mange børn blev hjemmedøbt, kom Henrik Kampmann rundt og så, hvorledes den fattige daglejer boede såvel som den rige bonde samtidig med, at han havde sin daglige gang på Farumgård. Som formand for fattigkommissionen gav han et stort beløb til sognets fattige.

Rasmus Aagaard – præst i Farum 1828-1857 i romantikken

Da Rasmus Aagaard flyttede ind i Farum præstegård, kom der liv og glade dage, da ægteparret Aagaard havde 6 døtre i alderen 4-14 år. Disse døtre blev med tiden berømte uden for Farum Sogn, da de ikke blot var smukke, men sang smukt. Præstegården blev et samlingssted for flere af datidens kunstnere, hvor man mødtes til sang og oplæsning af poesi. Farum Sø omkranset af grønne skove var indbegrebet af romantisk landskab og inspirerede tidens kunstnere. En af disse var digteren Frederik Paludan Müller, der ofte besøgte Farumgård i disse år. En anden var digteren H.V. Kaalund, der i flere år boede i Farum om sommeren og havde en aftale med Aagaards familie om, at han skulle spise søndagsmiddag i præstegården. Her kunne han også mødes med P.E. Rasmussen, der komponerede melodien til Kaalunds digt, kendt som Farumsangen. Selv kong Christian VIII og dronning Caroline Amalie kom for at høre præstedøtrene.

Overjægermester kammerherrer Løvenskjold fra Kulhuse, der var nær ven med præsteparret, da han delte deres interesser for musik og poesi, fortalte kongen om præstens datter, Hanne, og hendes sangstemme. Kongen og dronningen meldte derfor deres ankomst til præstegården, hvor dagen gik med sang, spising og spadseretur langs Farum Sø. Da de nåede "Præstebakken" udbød kongen: *"Der er jo her i Farum et sandt Paradis! Her kan man jo leve af Natur og Poesi"* Rasmus Aagaard pegede på Kaalund, der var ret mager og svarede: *"De unge Digtere og Kunstnere, som lever herude, de er alligevel tynde nok"*.

Pastor Aagaard måtte dog også passe sine pligter som sjælesørger, formand for henholdsvis fattigkommission og skolekommission. Fra 1841 ved sogneforstanderskabets indførelse blev han de første år formand både i Værløse og Farum, og siden menigt medlem.

Ved at se, hvad biskop Mynster skrev på sine visitatsbesøg, kan vi danne os et indtryk af, om Farum Rytterskole og Stavnholt skole (fra 1820) havde dygtige elever og lærere under pastor Aagaards embedsperiode. Igen blev der uddelt ros til skolerne i sognet, dog med enkelte undtagelser. Ved det første besøg i Stavnholt, var Mynster ikke tilfreds, men mente, at problemet var, at læreren var ny. Ved de to næste besøg i 1844 og 1852 var det blevet meget bedre: *"Fortrinlig lærer med meget dygtige elever, meget positiv og flittig og endelig en god underviser"*.

Ved besøget i 1835 var der også et vist forbehold overfor Leth, der i 1804 havde fået så meget ros af biskop Balle: *"Kirkesanger Peder Leth, 62 år, student, er noget affældig og lader til at være en underlig person. Skolen besørgeres af hans søn, Johan Theodor Leth, 23 år, seminarist fra Jonstrup, som er meget duelig, katekiserer meget godt og passer skolen med flid. Fremgangen er særdeles god. Gymnastik meget godt"*.

Ved besøget i 1852 havde Johan Theodor Leth overtaget embedet, og alt var godt. Så denne del af embedet, varetog pastor Aagaard også på bedste vis.

Et andet område, som sogneforstanderskabet skulle tage sig af, var vejvæsnet, og det fylder mange sider i sogneprotokollerne. Et sted klager Farums sogneforstanderskab til Rentekammeret over, at Værløse Sogn ikke vil være med til at betale til forbedring af vejen gennem Nørreskoven. Denne klage skrev Aagaard under, samtidig med at han sad i sogneforstanderskabet i Værløse. Det samme skete, da den fælles jordemoder for de to sogne fik Værløses tilladelse til at forbedre jordemoderens hus med langhalm uden at konferere med Farum. Pastor Aagaard måtte som formand for Farum sende en klage til Værløses sogneforstanderskab over en beslutning, som han selv havde været med til at tage som formand der. Han kunne dog også drage nytte af de erfaringer, han fik i det ene sogn. Således i 1842, hvor der blev opslået en plakat i Farum, hvorpå det blev bekendtgjort, at badning ved almindelige vandsteder var forbudt. Dette blev ikke overholdt, og pastor Aagaard indgav en klage til øvrigheden med følgende ordlyd: *"Sognets voxne Ungdoms forargelige Opførsel, ved næsten dagligt og midt på Dagen uden mindste Undseelse at bade sig i Byens almindelige Vandingsposter under en forskrækkelig Hujen og Raaben, hvorved den offentlige Rolighed flere gange har været forstyrret... Endog fortsat disse uanstændige badninger ved Farumgaard og*

tillige ved deres Gilde". Løsningen blev at følge en procedure fra Værløse, hvor ungdommen skulle søge om tilladelse til at holde gilder, hvorefter sognefogeden sikrede, at en fra sogneforstanderskabet kunne have opsyn med *"Ungdommens sædelige opførsel"*. I Værløse havde det løst problemet.

Jo livet var ikke blot natur og poesi for den gode pastor!

Er udarbejdet på grundlag af Furesøhistorien bind 2, Værløseegnens Historiske Forening, 2014
Signe Thomsen, april 2017